הלכה · משנה תורה · מפרשים · מגדל עוז · ספר מדע

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות תלמוד תורה

רבנו שם טוב אבן גאון

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות תלמוד תורה

רבנו שם טוב אבן גאון

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מגדל-עוז-על-משנה-תורה-הלכות-תלמוד-תורה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה 38-202611161024v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ג 4
הלכה ו 4
הלכה ז 4
הלכה ח 4
הלכה יא 4
פרק ב 4
הלכה א 4
הלכה ג 5
פרק ג 5
הלכה א 5
הלכה ג 5
הלכה ד 5
הלכה ה 5
הלכה ו 5
הלכה ז 5
הלכה ח 6
הלכה ט 6
הלכה י 6
הלכה יא 6
פרק ד 6
הלכה א 6
הלכה ב 7
הלכה ג 7
הלכה ד 8
הלכה ו 8
הלכה ז 8
פרק ה 8
הלכה א 8
הלכה ב 9
הלכה ה 9
הלכה ח 9
הלכה יב 9
פרק ו 10
הלכה א 10
הלכה ה 10
הלכה ט 10
הלכה יא 10
הלכה יב 10
הלכה יג 10
פרק ז 13
הלכה א 13
הלכה ד 13
הלכה ז 13
הלכה ט 14
הלכה יא 14
הלכה יב 14

פרק א

הלכה א

נשים ועבדים פטורים מת"ת עד והודעתם. הכל פ"ק דקדושין (דף כ"ט) :

ולא בנו ובן בנו עד אלא בחנם. הכל בספרי:

הלכה ג

מי שלא למדו אביו וכו' עד ואחר כך ילמוד תורה. הכל פ"ק דקדושין (דף ל"ג) :

הלכה ו

מאימתי מתחיל עד מעט מעט. סוף פרק לולב הגזול במסכת סוכה:

עד שיהא בן שש או בן שבע כו' עד תינוקות. זה בכתובות פרק נערה שנתפתתה (דף נ') :

הלכה ז

היה מנהג המדינה עד ראה למדתי אתכם. פרק אין בין המודר (נדרים ל"ז) :

מה אני בחנם עד אע"פ שלמדו רבו בשכר. פרק אין בין המודר (שם כ"ט) , עוד בבכורות פרק עד כמה:

הלכה ח

כל איש מישראל חייב בת"ת עד הוא שוכח. במסכת יומא פ' אמר להם הממונה (דף ל"ה) :

הלכה יא

וחייב לשלש את זמן למודו עד הוא הנקרא תלמוד. מסכת ע"ז פ"ק (דף י"ט) : ופ"ק דקדושין (דף ל') :

כיצד היה בעל אומנות כו' עד שלא נצטוותה. פ"ק דמסכת ע"ז (דף י"ט) :

וכל העושה דבר. פ"ק דמסכת ע"ז. ובב"ק פ' החובל (דף פ"ז) :

ואע"פ שיש לה שכר צוו כו' עד סוף הפרק. פ"ק דקדושין (דף ל"א ל"ב) . ופרק היה נוטל (סוטה דף ל"א) :

פרק ב

הלכה א

מושיבין מלמדי עד ברצועה. הכל פ' לא יחפור בבא בתרא (דף כ"א) :

ויושב ומלמדן כל היום כולו. לפי דעתי זה פסק ממה ששנינו במסכת אבות דמוסיף יסיף ודלא מוסיף וכו' ואמרו (תענית ל"א) מט"ו באב עד ט"ו בניסן, ואם יש לו ראיה אחרת לא ידעתיה:

ואין מבטלין תינוקות. פ"ק דמגילה (דף ג') :

הלכה ג

מלמד תינוקות עד סוף הפרק. פ' לא יחפור (דף כ"א) :

פרק ג

הלכה א

בשלשה כתרים וכו' עד יבא ויטול. הכל ביומא פרק בא לו (דף ל"ב) ובמסכת אבות:
שמא תאמר שאותן הכתרים כו' עד מכתר כהונה וכתר מלכות. סוף הניזקין (גיטין ס"ב)
ופרק העוסק בתורה וביומא פרק בא לו (דף ע"ב) :
אמרו חכמים ממזר ת"ח. מסכת ע"ז פ"ק (דף י"ג) ובשילהי הוריות (דף י"ג) :
שנאמר יקרה היא מפנינים. מסכת הוריות פרק אחרון (שם) :

הלכה ג

אין לך מצוה בכל המצות כולן כו' עד בכל מקום. פ"ק דמגילה (דף ג') ופ"ק דפיאה ירושלמי וכן נמי פ"ק דב"ק בבלי (דף י"ז) מקשה תלמודא והאמר מר תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה, סוף פ"ק דקדושין (דף מ') ובכמה מקומות:

הלכה ד

היה לפניו עשיית עד ויחזור לתלמודו. סוף פ"ק דקדושין (שם) במעלות תלמוד היא אמורה ומימרא דאיסי בן יהודה גמרא מתניתין דמצות האב:

הלכה ה

תחלת דינו של אדם עד שאר מעשיו. פ"ק דסנהדרין (דף ז') וסוף פ"ק דקדושין (דף מ') :
לפיכך אמרו חכמים וכו' עד בא לשמה. פ' אחרון דמסכת הוריות וסוטה סוף פרק היה נוטל (דף כ"ב) ופ"ד דנזיר (דף כ"ג) ובכמה מקומות:

הלכה ו

מי שנשאו לבו עד והכבוד כאחד. מסכת אבות פרק העוסק בתורה:
כך היא דרכה של תורה עד הרבית שכר. סוף פ' ששי דמסכת אבות:
והשכר לפי הצער. מס' אבות פ' ה':

הלכה ז

שמא תאמר עד לעולם. פ"ב דמסכת אבות:
אלא עשה תורתך קבע עד שמא לא תפנה. מסכת אבות פ"ב:

הלכה ח

כתוב בתורה לא בשמים עד לא מעבר לים. פרק כיצד מעבירין (דף נ"ה) :

לפיכך אמרו חכמים עד ועסוק בתורה. פ"ב דמסכת אבות:

הלכה ט

דברי תורה נמשלו למים עד כל גבה לב. פ"א דמסכת תעניות (דף ו') :

אלא בדכא ושפל רוח עד מלבו. במסכת עירובין פרק כיצד מעברין (דף נ"ה) :

ועושה מלאכה בכל יום עד עוסק בתורה. פ"ק דמסכת אבות:

הלכה י

כל המשים על לבו עד אמרו חכמים כל הנהנה עד הרבנות. פ"ד דמסכת אבות ופרק קונם יין:

וכל תורה שאין עמה מלאכה עד עון. פ' שני דמסכת אבות:

וסוף אדם זה שיהיה מלסטם. פ' בן סורר ומורה (דף ע) :

הלכה יא

מעלה גדולה למי שהוא מתפרנס עד לעולם שכולו טוב. באבות ובגיטין פ' מי שאחזו (דף ס"ז) ופ"ק דברכות (דף ח') ובכמה מקומות בתלמוד:

אין דברי תורה מתקיימין במי שמרפה עד עמדה לי. במסכת שבת (דף פ"ב) פרק ר' עקיבא ופ"ק דברכות (דף ג') :

אמרו חכמים ברית עד ואת צנועים. בירושלמי ריש פרק אין עומדין (דף מ"א) :

כל המשמיע עד ודברי חכמים. פרק כיצד מעברין (דף נ"ד) :

אין רנה של תורה. מסכת עירובין פ' הדר (דף ס"ה) :

וכל העוסק בתורה עד שירה עמי. מימרא דריש לקיש היא בפ"ק דמסכת ע"ז (דף ב') :

וכל בית שאין דברי תורה. פרק חלק (דף צ"ב) היא מימרא דרבי אלעזר מדכתיב כל חשך וכו':

כי דבר ה' בזה עד בוזה דבר ה'. בסנהדרין פרק חלק (דף צ"ט) :

אמרו חכמים כל המבטל כו' עד מעושר. פ"ד דמס' אבות:

וענין זה מפורש כו' עד סוף הפרק. במדרש בכמה מקומות:

פרק ד

הלכה א

אין מלמדין עד ומלמד אותו. פ' אלו הן הגולין (מכות י') :

אמרו חכמים כל השונה לתלמיד שאינו הגון עד ינחלו. פרק חלק ופ' הזרוע והלחיים (דף קל"ג) וכמה מקומות:

וכן הרב שאינו הולך כו' עד אל יבקשו תורה מפיהו. פרק אלו מגלחין ובהרבה מקומות מביא אותו:

הלכה ב

כיצד מלמדין כו' עד את דבריו ולא ישב הרב עד והן יושבין. פ' הקורא את המגילה (דף כ"א) :

הלכה ג

אם היה הרב מלמד עד משיב לשואל ולא יגביה הרב עד מקול הרב. פרק שלשה שאכלו (דף מ"ה) :

אין המתורגמן רשאי וכו' אלא אם כן היה אביו או רבו: השיב עליו הראב"ד ז"ל דבר זה חדש והוא רב שעמד תורגמן לר' שילא ושנה והוסיף מפני שהיה גדול ממנו עכ"ל: **ואני** אומר אמת הוא כי הוא חדוש וישר הוא וכדבריו של ר"מ ז"ל פ"ק דקדושין (דף ל"א) דגרסינן בשמעתין דכבוד אב ואם ת"ר חכם משנה שם אביו ושם רבו תורגמן אינו משנה שם אביו ולא שם רבו ושיילינן אבוה דמאן אילימא אבוה דתורגמן אטו תורגמן לאו בר חיובא הוא ופרקינן אמר רבה בר רב הונא לא שם אביו של חכם ושם רבו של חכם כי הא דמר בר רב אשי הוה יתיב בפירקא איהו אמר אבא מרי ואמורא אמר רבנא אשי ע"כ. ולכך גמר ר"מ ז"ל בפסק הזה שהתורגמן אומר רבנא פלוני והוסיף לפרש אע"פ שלא הזכיר שמו שאסור לקרות לאביו או לרבו בשמו עכ"ל. וזה מפורש פרק חלק (דף צ"ט) מדכתיב כי דבר ה' בזה. מעתה ראה גם אתה לשון הברייתא שנשנית בלשון משנה לאשמועינן זה החדוש כי בזה יכול לשנות לא לד"א. ומה שהקשה ראב"ד ז"ל מעובדא דרבי שילא אדרבא סיוע הוא לר"ם ז"ל דדוקא משום שהיה גדול הא לאו הכי לא מצי לשנויי מידי אחריתי. וגם בדעתי כי הרב ז"ל לא לתפוס על ר"מ ז"ל כתב כן אלא כלומר דבר פשוט הוא כמו המקרה שהכל יודעים אותו ממעשה דיומא ועשאוה חדוש. וא"ת א"כ למה לא חילק ר"מ ז"ל בין תורגמן חשוב לאחר, אומר אני כי סתם תורגמן הוא אמורא וכדמשמע בההיא דקדושין שהבאתי והוא קטן מן החכם הדורש כדמשמע בכוליה תלמודא ובשמעתין דמיני ומיניה יתקלס עילאה בסוף סוטה ומעשה דר' שילא אקראי בעלמא הוה ולפי שעה ולא תורגמן קבוע, ור"מ ז"ל לא כתב אלא ההלכות הנוהגות הקבועות ולכך קראו משנה תורה ושמור כלל זה ויועילך לכל החבור הזה וכשתדקדק בדבריו תמצאנו כד"ן:

הלכה ד

הרב שלימד ולא הבינו התלמידים כו' עד ולא הקפדן מלמד. פ"ב דאבות:

בד"א בזמן שלא הבינו עד וזרוק מרה. פרק הנושא (דף ק"ג) בצואת רבינו הקדוש. ולפי שהיה קשה על משנת אבות תירצו אותן כך ולכך כתבן סמוכות זו לזו:

לפיכך אין ראוי לרב וכו' עד וילמדו ממנו. פ' מקום שנהגו (פסחים נ"ה) גמרא מתניתין דמושיבין שובכין בפסקא דמוליכין ומביאין כו' אמר רב פפא בדיק לן רבא וכהנה רבות בתלמוד:

הלכה ו

אין שואלין את הרב מענין אחר אלא מאותו ענין שהם עסוקים בו כדי שלא יתבייש. בהוריות (דף י"ד) הוא זה במעשה דר' מאיר וכמה מקומות כי קאי רבי בחדא מסכת לא תשייליה במסכת אחריתי. והוא בריש פ"ק דשבת (דף ג') :

יש לרב כו' ובמעשים שעושה בפניהם עד או אינם זוכרים כו' עד כדי לזרזן. יש כהנה רבות בתלמוד דאמרינן פרק אין עומדין (דף ל"ג) גמרא מתניתין דעל קן צפור ובכמה מקומות ורבה לחדודי לאביי הוא דבעא ויש גורס דעבד. ובכתובות פ' אע"פ (דף ס"א) גמרא מתניתין דאלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה גרסינן אמר רב הונא בדיק לן רב הונא בר חיננא היא אומרת להניק כו'. ובפ' יוצא דופן (דף מ"ה) גמרא מתניתין דשלש שנים ויום אחד אסיקנא ואף ר"ע לא אמר אלא לחדד בה את התלמידים. ובסוף מס' נדרים (דף צ') אמר רב פפא בדיק לן רבא אשת כהן שנאנסה יש לה כתובה כו' פוק עיין בה דלאורתא בעי לה מר מינך וכהנה רבות בתלמוד:

הלכה ז

אין שואלין מעומד עד מעתה, אין ישנים בבית המדרש עד נומה ואין משיחים עד סוף הפרק. מסכת ברכות (דף כ"ג) :

פרק ה

הלכה א

כשם שאדם חייב וכו' עד ממורא הרב. סוף פרק אלו מציאות (דף ל"ג) :

אביו ורבו שבוים. שילהי הוריות (דף י"ד) :

אמרו חכמים מורא רבך כמורא שמים. במסכת אבות פ"ד וכמה מקומות:

לפיכך אמרו כל החולק על רבו עד ובמשה. פ' חלק (דף ק"ט) גמרא מתניתין דמרגלים בפיסקא דעדת קרח וכו':

הלכה ב

איזהו חולק על רבו עד במדינה אחרת. ריש פרק הדר מסכת עירובין (דף ס"ב) :

וכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה. ריש פ' הדר (ס"ג) ופרק אין עומדין (דף ל"א) :

היה בינו ובין רבו כו' עד דבר זה אסור. פרק הדר:

ואפילו בפני רבו עד לרב. פרק הדר (דף ס"ג) ופרק ואלו מגלחין:

בד"א שנקרה מקרה. פ' הדר:

אבל לקבוע עצמו עד רשות מרבו. פ"ק דסנהדרין (דף ה') :

ולא כל מי שמת רבו עד כל הרוגיה. פ"ק דע"ז (דף כ"ב) ובסוטה פרק היה נוטל (דף י"ט) :

הלכה ה

ואסור לו לתלמיד עד אפילו לאחר מותם. סנהדרין פרק חלק (דף ק"ט) ופ"ק דקדושין (דף ל"א ל"ב) :

ולא יתן שלום לרבו עד ואח"כ יתפלל. מסכת ברכות (דף כ"ח) : ענין רשות הישיבה. פ' ז' דמדרש רות ויאמר שבו פה וישבו אמר ר' אלכסנדרי מכאן שאין רשות לקטן לישב עד שיתן לו הגדול רשות: וענין המרחץ. ריש פרק מקום שנהגו (דף נ"א) ברייתא שלימה: וספור דבריו וישיבה במקומו. בירושלמי דפרק חלק ופ"ק דקדושין (דף ל"ב) :

וכשיפטר מרבו עד כנגד פניו. ביומא פרק הוציאו לו (דף נ"ג) : וכתבו הר"י אלפס בהלכות פ"ק דקדושין:

וחייב לעמוד עד ישב. פ' הוציאו לו (דף נ"ג) ופ"ק דקדושין (דף ל"ב) :

הלכה ח

אין חולקין כבוד לתלמיד עד כבוד. פרק יש נוחלין (דף קי"ט) :

וכל מלאכות שהעבד עד כך למדתנו רבינו. פ' אלמנה ניזונית (דף צ"ו) וכתבו ר' אלפס ז"ל בהלכות פ"ק דקדושין (דף ל"ב) ואל יאמר דבר שלא שמע מפי רבו עד לעולם. פ' אלו מגלחין (דף כ"ו) :

בד"א ברבו מובהק כו' עד עליהן. פרק אלו מציאות (דף ל"ג) :

אפילו לא למד כו' עד בידו. פרק העוסק בתורה:

וכל ת"ח שדעותיו מכוונות עד כלום. פ"ה דמסכת אבות:

הרב המובהק עד בשעה שמחל. פ"ק דקדושין (דף ל"ב) :

הלכה יב

כשם התלמידים עד ולעולם הבא. פ"ד דאבות:

התלמידים מוסיפין עד מכולם. מימרא דרבי חייא דמייתי לה ר"נ בר יצחק לראיה פ"ק דתעניות (דף ז) :

וכשם שעץ קטן עד סוף הפרק. פ"ק דתעניות (שם) :

פרק ו

הלכה א

כל ת"ח מצוה להדרו עד מפני הרוכב. הכל פ"ק דקדושין (דף ל"ב) ופרק בתרא דבכורים ירושלמי:

הלכה ה

שלשה שהיו כו' עד משמאל. פרק א"ל הממונה (יומא ל"ז) :

הרואה חכם עד כבודו מחול. פ"ק דקדושין (דף ל"ב) :

כשהנשיא נכנס כו' עד חוזר למקומו. סוף הוריות (דף י"ג) ורב אלפס ז"ל כתבו בהלכות פ"ק דקידושין:

בני חכמים כו' עד שמים. פ"ק דקידושין (דף ל"ב) :

הלכה ט

מי שהוא זקן עד בזקנה. שם (דף ל"ב) ופרק יש נוחלין (דף ק"כ) :

ואינו חייב עד במשמע. פ"ק דקדושין (שם) :

תלמידי חכמים אינן עד שימכור הוא. פ"ק דב"ב (דף ח') :

וכן אם היה לו דין כו' עד ומושיבין אותו. פרק שבועת העדות (דף כ"ח) :

הלכה יא

עון גדול הוא עד תמאסו. פ' כל כתבי (דף קי"ט) :

וכל המבזה עד בזה. פ' חלק (דף צ"ט) :

הלכה יב

אע"פ שהמבזה כו' עד ברבים. פ' אלו מגלחין (דף ט"ז) ובכמה מקומות בתלמוד:

וקונסין אותו ליטרא זהב עד לחכם. בירושלמי פ' החובל:

והמבזה את החכם וכו' עד זה שנידוהו בשבילו. פ' אלו מגלחין (דף ט"ז) לשון רבינו בכל אלו מפרק במה מדליקין דאסיקנא הא בצנעא הא בפרהסיא:

וכן החכם עצמו עד הרשות בידו. פ' אלו מגלחין (דף ט"ז) :

הלכה יג

הרב שנידה לכבודו עד ויתירו לו. פרק אלו מגלחין (דף ט"ז) :

על כ"ד דברים. פ' מי שמתו (דף י"ט):

א) המבזה את החכם. פ' עשרה יוחסין (דף ע') בעובדא דבר שויסקאל ובפרק אין מעמידין (דף כ"ו) גמרא מתניתין דלא יתיחד אדם עמהן בעובדא דרב אשי דאזיל לבי תורתא כו' עד דאמר ליה ידעתון ליה ליהוו הנך אינשי בשמתא משום דקרו ליה רמאה וכמה מקומות בתלמוד:

ואפילו לאחר מיתה. סוף שמעתא קמייתא דפ' הנודר מן המבושל (דף נ) גבי עובדא דההיא איתתא דאיתחייבא בבי דינא דבי רב יהודה כו' עד דאמר לה לבזויי קא מכוונת תיהוי ההיא איתתא בשמתא והא שמואל כבר הוה שכיב בההיא שעתא, ובפ' מי שמתו (דף י"ט) המספר אחר מטתן של ת"ח:

ב) המבזה שליח בית דין וכו'. פ' ר"ג (יבמות נ"ב) ופרק הגוזל:

ג) הקורא לחבירו עבד. פ"ק דקדושין (דף כ"א) :

ד) מי ששלחו ב"ד. מ"ק (דף י"ט) :

ה) המזלזל בדבר אחד מד"ס ואין צ"ל בדברי תורה. פרק מי שמתו אלא את מי נדו את אלעזר בן חנוך שפקפק וכו':

ו) מי שלא קבל כו'. שתיהן ריש פרק הגוזל בתרא (דף קי"ב קי"ג) :

ז) מי שיש ברשותו כו'. בשמעתין בתרייתא דפ"ק דב"ק (דף ט"ו) ופרק ארבעה וחמשה (דף מ"ו) :

ח) המוכר קרקע שלו וכו'.

ט) המעיד על ישראל כו'. שתיהן פרק הגוזל בתרא (דף קי"ט) :

י) טבח כהן שאינו מפריש. פ' הזרוע והלחיים (דף קל"ב) ובגמרא קרי ליה שמתא דה' אלהי ישראל:

יא) המחלל יו"ט שני וכו'. ריש פרק מקום שנהגו (דף נ"ב) ופ"ק דסנהדרין (דף ז') :

יב) העושה מלאכה בערב הפסח לאחר חצות. ריש פ' מקום שנהגו (דף נ"ב) :

יג) המזכיר שם שמים. פ"ק דנדרים (דף ז) :

יד) המביא את הרבים.

טו) המביא את וכו'. ר"פ מקום שנהגו (דף נ"ד) בעובדא דתודוס איש רומי ומייתי לה ר"פ מי שמתו (דף נ"ג) וסוף פ"ב דביצה (דף כ) :

טז) המחשב חדשים כו'. סוף ברכות (דף ס"ג) :

יז) המכשיל את העור. פרק אלו מגלחין (דף י"ז) :

וכתב הראב"ד ז"ל כגון המכה בנו גדול עכ"ל: **ואני** אומר זה פשוט כי פרק אלו מגלחין בשפחה דרבי נשנה זה ותלמוד ערוך שם דגרסינן דבי רבי ישמעאל תאנא לפני עור לא

תתן מכשול במכה בנו הגדול הכתוב מדבר וגם רבינו כתב כן פ"ו דהלכות ממרים אות באות וכן ביאר כל אחת מכ"ד דברים אלו בחבורו:

יח) המעכב את הרבים מלעשות מצוה:

יט) טבח שיצאת טרפה מתחת ידו. מסכת סנהדרין (דף כ"ה) פ' זה בורר בעובדא דההוא טבחא דנפק טריפתא מתותי ידיה ושמתיה רב נחמן. וכן גורס רב אלפס ז"ל ואף במקצת נוסחאות נמצא פסליה ועבריה כדאיתא התם פרק זה בורר (דף י"ח) :

כ) טבח שלא בדק סכינו לפני חכם. פרק הכל שוחטין (דף י"ח) :

כא) המקשה. ריש פרק כל היד (דף י"ג) :

כב) מי שגירש את אשתו. פ"ב דכתובות (דף כ"ח) :

כג) חכם ששמועתו רעה. פרק אלו מגלחין (דף ט"ז) :

כתב הראב"ד ז"ל ויש אחרים הרבה וכו': **ואני** אומר אמת הוא דטובא איכא אבל ר"מ ז"ל לא פסק אלא כסתם התלמוד פ' מי שמתו בכ"ד מקומות בית דין מנדין דנחית תלמודא למנינא למעוטי אינך דפלוגתא אינון אתא וההיא שהביא ראב"ד ז"ל דמים שאין להם סוף דר"פ בתרא דיבמות (דף קכ"א) לאו בהדיא איפסיקא אלא דקא מייתי עובדא דההוא גברא דטבח באגמא דסמקי אנסבה רב שילא לדביתהו אמר ליה רב לשמואל תא נשמתיה ופסק הרב אלפס ז"ל דמשמתינן אהכי. אבל ר"מ ז"ל לא הסכים כן פי"ג מהלכות גירושין וכן העובר על נדרו שהקשה אינה מוסכמת ופלוגתא היא פ' אלו מותרין (נדרים דף כ"ו) דתניא מי שנזר ועבר על נזירותו אין נזקקין לו עד שינהוג איסור כימים שנהג בהן היתר ואסיק אמר רב יוסף כיון דאמור רבנן אין נזקקים לו בי דינא דמזדקיק ליה לאו שפיר עבד ורב אחא בר יעקב אמר שמותי נמי משמתינא ליה אלמא לרב יוסף לא משמתינן ליה ואע"ג שהרמב"ן ז"ל פסק בהלכותיו בשם רב נטרונאי גאון ז"ל דמשמתינן ליה כולהו רבוואתא לא פסקו הכי והסכים ר"מ ז"ל כדבריהם משום דסמיך אמנינא דפ' מי שמתו למעוטי הני ודכוותיה והדין עמו כד"ן:

כד) המנדה מי שאינו חייב נדוי. כתב הראב"ד ז"ל דבר זה הוציא ממעשה דריש לקיש וכו' עכ"ל: **ואני** אומר באמת כו' ממעשה דפ' אלו מגלחין (שם) פסק זה וכשמעתיה דפ' מי שמתו דמני כ"ד דמדמי מלתא למלתא כי הא דדברי הכל היא ולית בה פלוגתא כלל, וגם הפלפול של ר"מ ז"ל פלפול מופלג הוא דאי סלקא דעתך דכי אתא ההוא גברא לבי דינא לא הוו משמתי ליה היכי הוו אמרי ליה שלו נדוי והא כי קיי"ל ריש פ' המניח את הכד (דף כ"ז) הלכתא כרב נחמן דאמר עביד אינש דינא לנפשיה היכא דאיכא פסידא וצורבא מרבנן במלתא דפסיקא ליה, כרב יוסף פ' אלו מגלחין (דף ט"ז) הני מילי כי עביד

דינא והילכתא והא לאו הכי לא צייתיה ליה ושמא יעלה על הדעת כו' ר"מ ז"ל כתב זה אע"פ שלא בא לבית דין לזעוק הא ודאי לא אפשר דהא הקורא לחבירו עבד וכי תעלה על דעתך דאי שתיק איהו טענינן ליה אנן ודילמא קושטא קאמר ומשום הכי שתיק ובמעשה דבר שויסקאל פרק עשרה יוחסין (קידושין ע) לא כתבו ליה פתחא אלא בדאתא ההוא גברא למתבע דיניה אלא ודאי במתרעם עסקינן דכי אתי לקמן וחזינן דשמתיה שלא כדין משמתינן ליה עד דהדר ומפייס לבעל דיניה אפומא דידן ואם כן מעתה דין אחד שנידה הוא עצמו למי שנדהו שלא כדין ואחד שבא לבית דין ונדוהו שוין הם כד"ן:

פרק ז

הלכה א

חכם זקן בחכמה כו' עד פלוני מוחרם. אלו מגלחין (דף י"ז).

ומה שכתב **אא"כ עשה כירבעם בן נבט וחביריו.** לא ידעתי מאין הוציא זה הלשון ואי משום דשמתיה ברק למרוז במאה שיפורי כדאיתא פרק אלו מגלחין (דף י"ז) כבר נסיתי דרכו של ר"מ ז"ל וצחות לשונו צריכא תלמוד:

אבל כשחטא שאר חטאות כו' עד אומרים פלוני מוחרם. הכל פרק אלו מגלחין (שם) :

וארור בו וכו' עד ומוחל לו. פ' שבועת העדות (דף ל"ו) :

הלכה ד

מהו המנהג שינהג המנודה בעצמו עד ונשכרין לו. פרק אלו מגלחין (דף ט"ו) :

ואם מת בנידויו כו' עד מטתו. פ' מי שמתו (דף י"ט) :

יתר עליו המוחרם עד מחרימין אותו. פרק אלו מגלחין (דף ט"ו) :

הלכה ז

בכמה מתירין הנידוי כו' עד הרב. פ"ק דנדרים ופרק אלו מגלחין (דף ט"ז) :

וכתב הראב"ד ז"ל זה אינו כו' צריכין רבים כמותם להתירו וכו' עכ"ל: **ואני** אומר דהאי פלוגתא הוא ותליא באשלי דשמעתין דפ' אלו מגלחין (דף י"ז) בפירוש דטוט אסור וטוט שרי כי המפרשים אותו טוט מלשון מנין וחשבון כמו טט בכתפי שתים עומדים בשיטת ראב"ד ז"ל והמפרשים אותו מלשון תקיעה כדאמרינן בעלמא ג' טוטין ט' טוטין הן עומדין בשיטת ר"מ ז"ל ומה שקיבל פסק ואלו ואלו דברי אלהים חיים הם ולרבינו משה ז"ל דמיא שפיר למאי דאמרינן בעלמא נפקין שיפורי דמר ושרו ונפקין שיפורי דמר ואסרו ובראש השנה (דף כ"ט) גבי בני בתירא נמי אמרינן כבר נשמע הקרן ביבנה ואין צריך לומר שהנידוי היו נוהגין בו בשופר:

הלכה ט

שלשה שנידו עד ויתיר לו נידויו. פרק אלו מגלחין (דף ט"ז) :

הלכה יא

נידוי על תנאי עד צריך הפרה. מכות פ' אלו הן הגולין (דף י') :

תלמיד חכם שנידה עצמו עד מיפר לעצמו. פ' אלו מגלחין (דף ט"ז) :

כתב הראב"ד ז"ל זה אינו מחוור וכו' למה לא התירו יעקב עכ"ל: **ואני** אומר שדברי ר"מ ז"ל מחוורים בראיה ברורה דהא מלתא מימרא דרב גידל אמר רב היא ומייתי לה פרק אלו מגלחין (דף י"ז) לגבי מי שחייב נידוי והדר מייתי לה פ"ק דנדרים (דף ז') גבי מתניתין דמנודה אני לך דהיינו לך לדעתך ועוד דשיילינן היכי דמי כי הא דמר זוטרא חסידא כי מיחייב בר בי רב שמתא משמית נפשיה והדר משמית בר בי רב וכי עייל לביתיה הוה שרי לנפשיה והדר שרי ליה והא ודאי כי משמית נפשיה בבי דינא הוה ואדעתא דבי דינא קא משמית ובתר הכי עייל לביתיה ושרי ביחוד וקושיא דיהודה שלא התיר לעצמו ולא שאל את פי יעקב אבינו שיתירנו וגם שיעקב מדעתו לא התירו לפי דעתי מהשם יצא דבר למישקליה למטרפסיה בהכי ולא כל דבר כי מאז הטה דרך לתמר ויחשבה לזונה וכל שכן אם בפומבי בא עליה נתחייב בכך. וגדולה מזו אמרו פ' ר"ג (יבמות נ"ב) דרב מנגיד מאן דמקדש בביאה ואמאן דמקדש בשוקא ואוקימנא טעמא משום פריצותא ונגידא ושמתא כי הדדי סגו ומסגו ובהדי כבשי דרחמנא למה לן דאמר ממני יצאו הדברים ויתעלה שמו מאריך אפיה וגבי דיליה והא קמן מכירת יוסף שנתגלה להם כמה דורות ולבסוף נפרע בעשרה הרוגי מלכות כדאיתא בפירקי היכלות וסיבתן ושמן ומיתתן על יד מלכות שעמדה מדת הדין לחייבן וסודן מופלא ומכוסה ענינן מסודות התורה לא נמסר אלא ליחידים וביחוד כד"ן:

הלכה יב

מי שנידוהו בחלום עד למוטב. פ"ק דנדרים (דף ח') :

אם ראו ב"ד עד החוטאים. פ' אלו מגלחין (דף י"ז) :

אע"פ שיש רשות לחכם כו' עד ויסלח לו שבסוף הפרק. הכל הוא פרק ב"מ:

ומה שאמר **שיבקש ממנו מחילה.** הוא פ' בתרא דיומא (דף פ"ז) :